

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-43>

УДК 330

Олена БОЧКО

Національний університет «Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0003-3422-4654>

bochkoolena@ukr.net

БЕЗПЕКОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В статті розкрито сутність безпекового механізму, що забезпечує підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. Встановлено, що безпековий механізм може реалізуватися як державою так підприємством. Особливо важливою є безпека в інформаційних технологіях і кібербезпеці, оскільки в сучасному світі інформація є цінним активом, який потрібно захистити від несанкціонованого доступу, використання та пошкодження. Такий аспект може проявлятися як на рівні держави так і на рівні підприємства. Метою даної статті є дослідження безпекового механізму, який сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. В процесі написання статті застосовано різні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема дедуктивний, індуктивний методи використано для дослідження напрямів реалізації безпекового механізму. Графічний метод використано для наочного зображення результатів дослідження. Для теоретичних узагальнень і формування висновків використано абстрактно-логічний метод. Основна мета безпекового механізму полягає у запобіганні небажаним подіям, забезпеченні цілісності, конфіденційності та доступності даних, систем і ресурсів. Безпековий механізм допомагає усунути ризики, пов'язані із вторгненням, зломом, шахрайством, втратою даних та іншими загрозами. Він повністю може запобігти несанкціонованому використанню, доступу або зміні даних чи ресурсів; гарантує, що тільки авторизовані користувачі мають право зберігати доступ до конфіденційної інформації або керувати системою. Основними етапами розробки безпекового механізму є: аналіз загроз, планування, розробка, тестування, впровадження, обслуговування та оновлення. Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств акцентує увагу на: розробці та впровадженні заходів для захисту працівників; забезпеченні захисту від кібератак та кібершпигунства; впровадження гнучких виробничих систем; впровадження та реалізація механізму для швидкої реакції на зміну зовнішніх та внутрішніх умов; встановлення зв'язків та співпраця з урядовими органами та регуляторами; підтримку довіри та співпраці з громадськістю. Обґрунтовано, що розробка безпекового механізму є складним і тривалим процесом на основі отриманого досвіду та спеціалізованих знання в галузі безпеки для його успішного виконання.

Ключові слова: безпековий механізм, держава, підприємства, економічна стійкість, конкурентоспроможність підприємств.

Olena BOCHKO

Lviv Polytechnic National University

A SECURITY MECHANISM FOR INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

The article reveals the essence of the security mechanism, which ensures an increase in the level of competitiveness of enterprises under martial law. It was established that the security mechanism can be implemented both by the state and by the enterprise. Security in information technology and cyber security is especially important because, in today's world, information is a valuable asset that needs to be protected from unauthorized access, use, and damage. This aspect can manifest both at the level of the state and at the level of the enterprise. The purpose of this article is to study the security mechanisms that contribute to increasing the level of competitiveness of enterprises under martial law. In the process of writing the article, various general scientific and special research methods were applied. In particular, deductive and inductive methods were used to study directions for the implementation of the security mechanism. The graphic method was used to visualize the research results. The abstract-logical method was used for theoretical generalizations and the formation of conclusions. The main purpose of the security mechanism is to prevent unwanted events and ensure the integrity, confidentiality, and availability of data, systems, and resources. The security mechanism helps to eliminate risks related to intrusion, hacking, fraud, data loss, and other threats. It can fully prevent unauthorized use, access, or modification of data or resources and ensure that only authorized users are allowed to maintain access to confidential information or operate the system. The main stages of developing a security mechanism are threat analysis, planning, development, testing, implementation, maintenance, and updating. The security mechanism for increasing the level of competitiveness of enterprises focuses on the development and implementation of measures to protect employees, ensuring protection against cyber-attacks and cyber-espionage; the implementation of flexible production systems; the development of mechanisms for rapid response to changes in external and internal conditions; the establishment of relations and cooperation with government bodies and regulators; and maintaining trust and cooperation with the public. It is substantiated that the development of a security mechanism is a complex and long-term process based on the acquired experience and specialized knowledge in the field of security for its successful implementation.

Keywords: security mechanism, state, enterprises, economic stability, the competitiveness of enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Умови воєнного стану створюють непередбачувані та складні виклики для підприємств та їх конкурентоспроможності. В таких умовах безпековий механізм відіграє важливу роль у забезпеченні виживання та стійкості підприємств. Безпековий механізм спрямований на поступове зміцнення економічної стійкості та мінімізацію вразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх ризиків та загроз, забезпечення захисту національної економіки в умовах виникнення або посилення цих загроз.

Аналіз досліджень та публікацій

Теоретико-методологічні аспекти побудови безпекового механізму сьогодні посідають значне місце серед досліджуваних тем. Це питання досліджували як вітчизняні так і зарубіжні вчені, серед яких Авер'янов, С. В., Копитко, М.І., Басій Н.Ф., Нечипоренко В.В., Снітко Є.О., Кобець С.П. та ін. Авер'янов С. В., вказував на необхідність побудови регіональних механізмів багатостороннього співробітництва у сфері безпеки в Південно-Східній Азії.

Копитко, М.І. вказує на комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств [6, 7]. Басій Н.Ф., Нечипоренко В.В., Снітко Є.О., Кобець С.П. більш глибоко досліджували тему вказуючи на необхідність управління рекламою та проектами в умовах активізації безпекових механізмів [3].

Однак, попри загальний арсенал досліджень на сьогодні недостатньо повно розкриті підходи щодо побудови безпекового механізму. Відтак виникає необхідність подальших досліджень безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств, які функціонують в умовах воєнного стану.

Формулювання цілей статті

Метою даної статті є дослідження безпекового механізму, який сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємств в умовах воєнного стану. В процесі написання статті застосовано різні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема дедуктивний, індуктивний методи використано для дослідження напрямів реалізації безпекового механізму. Графічний метод використано для наочного зображення результатів дослідження. Для теоретичних узагальнень і формування висновків використано абстрактно-логічний метод.

Виклад основного матеріалу

Безпековий механізм дозволяє виявити, запобігти та відповісти на можливі загрози, зменшуючи можливість виникнення серйозних проблем. Вчасне усунення проблем чи їх зменшення їх впливу на діяльність, підвищує конкурентоспроможність підприємств на ринку.

Безпековий механізм підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств акцентує увагу на:

- 1) розробці та впровадженні заходів для захисту працівників, виробничих приміщень та обладнання від можливих загроз, які виникають в умовах воєнного стану;
- 2) забезпеченні захисту від кібератак та кібершпигунства шляхом використання передових технологій та практик, а також регулярного моніторингу та аудиту інформаційної безпеки;
- 3) впровадження гнучких виробничих систем, що дозволяють швидко змінювати продукцію, виробництво та асортимент, залежно від зміни ситуації та попиту;
- 4) розвиток механізмів для швидкої реакції на зміну умов, включаючи можливість перенаправлення ресурсів, залучення нових партнерів або реорганізацію виробництва;
- 5) встановлення зв'язків та співпраці з урядовими органами та регуляторами, щоб отримати підтримку, захист та необхідні ресурси в умовах воєнного стану;
- 6) підтримку довіри та співпраці з громадськістю шляхом прозорої комунікації, розуміння їхніх потреб та врахування їхніх пріоритетів.

Загалом, безпековий механізм вимагає системного підходу та активної участі керівництва підприємства, співробітників та стейкхолдерів для успішного протистояння викликам воєнного стану та забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

Розробка безпекового механізму - це процес створення системи або заходів, які призначені для захисту від усіх загроз, вразливостей та нападів. Безпековий механізм може змінюватися в різних галузях, таких як інформаційна безпека, кібербезпека, фізична безпека, мережева безпека тощо.

Основні етапи розробки безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та його реалізації в умовах воєнного стану представлені на рис. 1.

Отже, основними етапами розробки безпекового механізму є:

Аналіз загроз. Він включає виявлені загрози та вразливості, які можуть бути включені в систему або процес виявлення нових потенційних викликів і загроз є особливо важливим в умовах воєнного стану. «Відсутність або ж недостатня результативність функціонування системи безпеки не дозволяє адекватно реагувати на дію зовнішніх та внутрішніх загроз, що в подальшому не лише гальмує розвиток підприємства, але й призводить до його руйнування як соціально-економічної системи» [11].

Планування. На цьому етапі планується мета захисту, необхідні ресурси, терміни розробки, впровадження та обґрунтовується стратегія реалізації безпекового механізму.

Розробка. Розробка безпекового механізму включає реалізацію заходів безпеки, таких як інсталяція файлу, шифрування даних, контроль доступу, система вторгнення та інші заходи безпеки відповідно до плану.

Тестування. Після розробки безпекового механізму важливо провести його тестування для перевірки ефективності та виявлення можливих проблем або слабких місць. Тестування може включати різні тести, валідацію, аудит безпеки та інші методи.

Впровадження. Після успішного тестування безпекового механізму він готовий до впровадження в робочому середовищі. Важливо забезпечити правильну настройку, навчання персоналу та постійний моніторинг наглядів управління.

Обслуговування та оновлення. Безпековий механізм має бути постійно оновлений та вдосконалий. При цьому з часом можуть з'явитися нові загрози та вразливості підприємства в сучасному середовищі. Періодична перевірка безпеки, встановлення оновлень та виправлення виявлених проблем є кроками у забезпеченні ефективної безпеки.

Рис. 1. Етапи розробки безпекового механізму підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств

Система безпеки підприємницької діяльності не може бути шаблонною. Вона унікальна для кожного підприємства та залежить від рівня розвитку і структури виробничого потенціалу, ефективності його використання і спрямованості виробничої діяльності, кваліфікації кадрів, виробничої дисципліни, від стану навколишнього середовища, виробничих зв'язків підприємства, рівня конкуренції [12; С.155-162].

Напрями реалізації безпекового механізму на рівні держави та на рівні підприємств сформовано у вигляді рис. 2.

На думку Корчинського І. О., Щадило М. І., стратегія реалізації безпекових механізмів підвищення конкурентоспроможності підприємства - це модель чітко послідових заходів та дій, які направлені на протидію зовнішнім й внутрішнім загрозам та забезпеченню досягнення максимального результату щодо зміцнення позицій соціально-економічної системи в конкурентному середовищі функціонування [8].

Рис. 2. Напрями реалізації безпекового механізму

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Безпековий механізм може реалізуватися як державою так підприємством. Особливо важливою є безпека в інформаційних технологіях і кібербезпеці, оскільки в сучасному світі інформація є цінним активом, який потрібно захистити від несанкціонованого доступу, використання та пошкодження. Такий аспект може проявлятися як на рівні держави так і на рівні підприємства.

Основна мета безпекового механізму полягає у запобіганні небажаним подіям, забезпеченні цілісності, конфіденційності та доступності даних, систем і ресурсів. Безпековий механізм допомагає вчасно виявляти та усувати ризики, пов'язані із вторгненням, зломом, шахрайством, втратою даних та іншими загрозами. Безпековий механізм повністю може запобігти несанкціонованому використанню, доступу або зміні даних чи ресурсів. Він гарантує, що тільки авторизовані користувачі мають право зберігати доступ до конфіденційної інформації або керувати системою загалом.

Важливо також відзначити, що розробка безпекового механізму - це складний і тривалий процес, який набувається з досвідом та спеціалізованими знаннями в галузі безпеки для його успішного виконання.

Перспективами подальших досліджень в даному напрямі є дослідження фінансових, інформаційних джерел для реалізації безпекового механізму.

Література

1. Авер'янов, С. В. Безпекові механізми багатостороннього співробітництва в південно-східній Азії. *Гілея: Науковий вісник*. Гілея. 2020, Випуск 153, С. 400-404. 5п.
2. Амоша О. І. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення. *Фундаментальні орієнтири науки (гуманітарний та соціально-економічний напрями) : Збірник статей за матеріалами проектів Державного фонду фундаментальних досліджень*. 2005. С. 340–354.
3. Басій Н.Ф., Нечипоренко В.В., Снітко Є.О., Кобець С.П. Сучасний дизайн управління рекламою та проектами в умовах діджиталізації, глобалізації та активізації безпекових механізмів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 8. 113-118. DOI: 10.32702/2306-6814.2023.8.113
4. Волошин О. Р., Галайко Н. В. Індикатори економічної безпеки в умовах ринкової трансформації економіки України. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/konf_22_04_2016.pdf (дата звернення: 09.07.2023).
5. Гбур З. В. Економічна безпека як одна зі складових забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 81–86.

6. Копитко М. І. Моделювання системи економічної безпеки промислових підприємств на основі використання теорії м'яких обчислень. *Стратегія економічного розвитку України* 2014 №35. С. 227-234.
7. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств: науково-методичний підхід. *Управление проектами и развитие производства* 2015. №3 (55) С. 127-144.
8. Корчинський І. О., Щадило М. І., Стратегія реалізації безпекових механізмів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія економіка та управління*. 2022. №5. https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_5_2022
9. Малецька О., Бочко О.Ю., Дранус Л. Парадигма конкурентоспроможності держави в цифровій економіці. *Аграрна економіка*. 2022. Т. 15, № 1-2. С. 9–17.
10. Овчаренко Є. І. Енергетична безпека держави і економічна безпека підприємства енергетичної сфери: суть протистояння та шляхи його послаблення. *Управление проектами и развитие производства*. 2016. №1 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/energetichna-bezpeka-derzhavi-vs-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-energetichnoyi-sferi-sut-protistoyannya-ta-shlyahi-yogo-poslablennya> (дата звернення: 09.04.2023).
11. Фостяк В. І. Формування механізму управління безпековою діяльністю промислових підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6856> (дата звернення: 09.07.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.152](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.152)
12. Франчук В.І. Теоретична модель системи забезпечення економічної безпеки акціонерних підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України* Т.20. вип.8 С.155-162.

References

1. Averianov, S. V. Bezpekovy mekhanizmy bahatoronnoho spivrobitnytstva v pivdenno-skhidnii Azii. Hileia: Naukovyi visnyk. Hileia. 2020, Vypusk 153, S. 400-404. 5p.
2. Amosha O. I. Ekonomichna bezpeka: kontseptualne vyznachennia ta mekhanizm zabezpechennia. Fundamentalni oriientyru nauky (humanitarnyi ta sotsialno-ekonomichniy napriamy) : Zbirnyk statei za materialamy proektiv Derzhavnogo fondu fundamentalnykh doslidzhen. 2005. S. 340–354.
3. Basii N.F., Nechyporenko V.V., Snitko Ye.O., Kobets S.P. Suchasnyi dyzain upravlinnia reklamoiu ta proektamy v umovakh didzhytalizatsii, hlobalizatsii ta aktyvizatsii bezpekovykh mekhanizmv. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2023. № 8. 113-118. DOI: [10.32702/2306-6814.2023.8.113](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.8.113)
4. Voloshyn O. R., Halaiko N. V. Indykatory ekonomichnoi bezpeky v umovakh rynkovoï transformatsii ekonomiky Ukrainy. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/nauk_konf/konf_22_04_2016.pdf (data zvernennia: 09.07.2023).
5. Hbur Z. V. Ekonomichna bezpeka yak odna zi skladovykh zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2017. № 18. S. 81–86.
6. Kopytko M. I. Modeliuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky promyslovykh pidpriemstv na osnovi vykorystannia teorii miakykh obchyslen. Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy 2014 №35. S. 227-234.
7. Kopytko M.I. Kompleksne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: naukovo-metodychnyi pidkhd. Upravlenye proektamy y razvytye proyzvodstva 2015. №3 (55) S. 127-144.
8. Korchynskiy I. O., Shchadylo M. I., Stratehiia realizatsii bezpekovykh mekhanizmv pidvyshchennia rivnia konkurentospromozhnosti pidpriemstv. Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia ekonomika ta upravlinnia. 2022. №5. https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_5_2022
9. Maletska O., Bochko O.Iu., Dranus L. Paradyhma konkurentospromozhnosti derzhavy v tsyfrovii ekonomitsi. Ahrarna ekonomika. 2022. T. 15, № 1-2. S. 9–17.
10. Ovcharenko Ye. I. Enerhetychna bezpeka derzhavy i ekonomichna bezpeka pidpriemstva enerhetychnoi sfery: sut protystoiannia ta shliakhy yoho poslablennia. Upravlenye proektamy y razvytye proyzvodstva. 2016. №1 (57). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/energetichna-bezpeka-derzhavi-vs-ekonomichna-bezpeka-pidpriemstva-energetichnoyi-sferi-sut-protistoyannya-ta-shlyahi-yogo-poslablennya> (data zvernennia: 09.04.2023).
11. Fostiak V. I. Formuvannia mekhanizmu upravlinnia bezpekovoïu diialnistiu promyslovykh pidpriemstv. Efektyvna ekonomika. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6856> (data zvernennia: 09.07.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.1.152](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.1.152)
12. Franchuk V.I. Teoretichna model systemy zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky aktsionermykh pidpriemstv. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy T.20. vyp.8 S.155-162.